

ПЕРША УКРАЇНКА-МАНДРІВНИЦЯ

У сучасному світі, кожна людина хоча б раз дивилася тревел-шоу або телевізійні програми, де відкриваються нові горизонти світу, історія та культура різних народів, традиції та природа непізнанного. Більш того, усім відомі імена: Дмитро Комаров із програми «Світ навиворіт», Жанна та Алан Бадосви з програми «Орел і решка» або ж Ігор Посипайко з програми «Навколо світу за 48 годин». А чи знаєте ви про першу жінку-мандрівницю з України?

Софія Яблонська – українська та французька письменниця, журналістка, мандрівниця, фотографка. Історія звичайної галицької дівчини, яка змогла підкорити тисячі сердець своїми поетичними подорожніми нарисами і стати першою українкою-мандрівницею, відомою письменницею і журналісткою, справді вражає. Донька священика з маленького села під Львовом, яка об'їздила весь світ. Так коротко можна описати історію цієї фантастичної жінки.

Софія народилася в 1907 році у селі Германові, що на Львівщині, в родині священика з вкрай традиційними поглядами на життя. Здобувала освіту в учительській гімназії, драматичній студії, закінчила торговельну школу. У 19 років Софія вже керувала двома кінотеатрами в Тернополі. Ба більше, їй пророкували у Львові успішну акторську кар'єру. Однак молода й завзята панянка покинула все і вирушила 1927 року до Парижа опанувати техніку знімання документального кіно. Саме у французькій столиці Софія проходить шлях від мийниці вікон до моделі – звідти почалися її навколосвітні мандри. А за три роки вирушає у навколосвітню подорож, підписавши контракт на створення документальних нарисів. З Франції до Єгипту, а далі через Африку та Цейлон до Південно-Східної Азії, через Китай, Австралію та Нову Зеландію в США та Канаду і звідти – до Європи.

Мандрівки Яблонської не були круїзом з вишуканими стравами. Дослідник її творчості Ярослав Полішук наголошує, що дуже часто Софія перебувала в екстремальних умовах, особливо на екзотичних островах. Об'їздила Північну Африку, Південно-Східну Азію, Північну та Південну Америку, Австралію. Була не лише мандрівницею, а й фотохудожницею й однією з перших жінок-кінооператорів документального кіно. Часто виникали конфузи з фотоапаратом чи кінокамерою (остання своїм торохкотінням зчиняла справжню паніку серед тубільців), оскільки в багатьох культурах стосовно них існували суворі табу. Але завдяки своїй широті та доброзичливості Софії вдавалося проникати у заборонені для європейців місця, наприклад у святині чи приватні помешкання, їй дозволяли знімати таке, що не можна було жодному чужинцеві. Хоч вільно володіла французькою й італійською, частенько доводилося спілкуватися мовою жестів, або, як писала репортерка, «мигами» – щира усмішка «дорогої міс України» (так називали її аборигени) творила дива, і їй вдавалося налагодити контакт навіть із вороже налаштованими до європейців мешканцями островів Океанії.

Востаннє Яблонська була в Україні у 1939 році, за місяць до початку Другої світової війни. П'ятнадцять років С. Яблонська прожила в Китаї, там познайомила й одружилася із французом Жаном Уденом, виховувала трьох синів. У цей період мандрівного затишшя та родинного тепла активно вивчала стару китайську культуру, відкривала в собі молоду газдиню (називала свого коханого Іваном, годувала його галицькими стравами та навчала українських слів), милувалася власноруч завітчанним городцем по-українськи (мальвами, соняшниками), призвичаювала китайців вишивати рушники, їсти український борщ та доїти корову (останню в Китаї здебільшого використовували як тяглову силу).

Після Другої світової війни Софія Яблонська з родиною переїхала до Франції, оселилася в Парижі, а після смерті чоловіка – на острові Нуармутьє біля атлантичного узбережжя Франції. Захопилася архітектурою й дизайном, побудувала віллу за власним проектом у вандейському стилі, самостійно облаштувала і декорувала її, додавши рідних, українських, мотивів. Вийшло так вдало, що почала проектувати на замовлення – відтак один із будинків за її проектом був відзначений місцевою комісією архітекторів як художня цінність острова. Софія знову повернулася до літературної творчості – написала повість-спогад «Розмова з батьком», в якій торкнулася свого дитинства і всього рідного.

Софія Яблонська була ризиковою – у цьому проявлялася її сильна вольова натура. Не раз подорожі мали реальні загрози загибелі, однак це не зупиняло мандрівницю, яка проникала в такі закутки, куди нерідко навіть чоловіки не наважувалися діставатися. Їй не імпонували подорожі комфортабельними літаками і проживання в зарезервованих номерах люксових готелів, а справжню насолоду тендітна Софія отримувала від непередбачуваних мандрівок без супроводу провідників – на кораблях середнього класу або вітрильниках, які підбирали її випадково. Історія цієї дивовижної жінки могла б тривати й далі, але трагедія 1971 року обірвала всі плани – вона загинула в автокатастрофі.